

Programma voor de komende maanden

Kijk altijd voordat u wilt deelnemen aan een activiteit op onze website www.ivn.nl/afdeling/baarlo-maasbree voor de meest actuele informatie!!

- Zo. 16 mrt. Bosbaden wandeling in de Heldense Bossen. We vertrekken om 9.00 uur vanaf de p-plaats bij de Geldmaat in Baarlo aan de Napoleonsbaan Zuid 1.
Zie verder het artikel in dit krantje.
- Za. 22 mrt. Nederland Schoon, opruimen in samenwerking met Venlo Schoon. Kijk op onze website voor meer info.
- Zo. 6 april Met de plantenwerkgroep naar Aschbroek/Winkel Maasbree. We vertrekken om 9.00 uur vanaf de p-plaats bij de Geldmaat in Baarlo. Iedereen is welkom!
- Woe. 23 apr. Algemene Ledenvergadering, vanaf 19.30 uur in Aan 't Paedje aan de Zuivelstraat in Baarlo. Na de pauze geeft Gerard Compier een lezing over: de Torenvalk.
- Zo. 4 mei Met de plantenwerkgroep naar de Visvijver Breeërpeel in Helden. We vertrekken om 9.00 uur vanaf de p-plaats bij de Geldmaat in Baarlo.
Iedereen is welkom!
- Zo. 11 mei Landschapsexcursie in het Leudal. We vertrekken om 9.00 uur vanaf de p-plaats bij de Geldmaat in Baarlo.

Kijk voor meer IVN-activiteiten in de buurt op de website van onze collega-afdelingen!

Website: www.facebook.com/ivnbaarlomaasbree
e-mail adres: www.ivn.nl/afdeling/baarlo-maasbree
IVN-baarlo-maasbree@hotmail.com

www.instagram.com/ivnbaarlomaasbree

Voor € 20,- per jaar bent u lid.
U kunt dan meedoen met alle activiteiten en u ontvangt maandelijks ons krantje met info en het programma.

Rabobank
Venlo e.o.

Op woensdag 23 april 2025 vindt de Algemene Ledenvergadering van IVN Baarlo-Maasbree vanaf 19.30 uur plaats in Aan 't Paedje, Zuivelstraat 3a te Baarlo.

Alle leden zijn natuurlijk van harte uitgenodigd om op deze avond aanwezig te zijn.

Na afloop van het officiële gedeelte van de vergadering volgt er een pauze en daarna geeft Gerard Compiet een presentatie over 'de Torenavalk'.

De officiële uitnodiging voor deze bijeenkomst wordt verstuurd met het ledenblad van maart.

Graag tot ziens op woensdag 23 april in Aan 't Paedje!

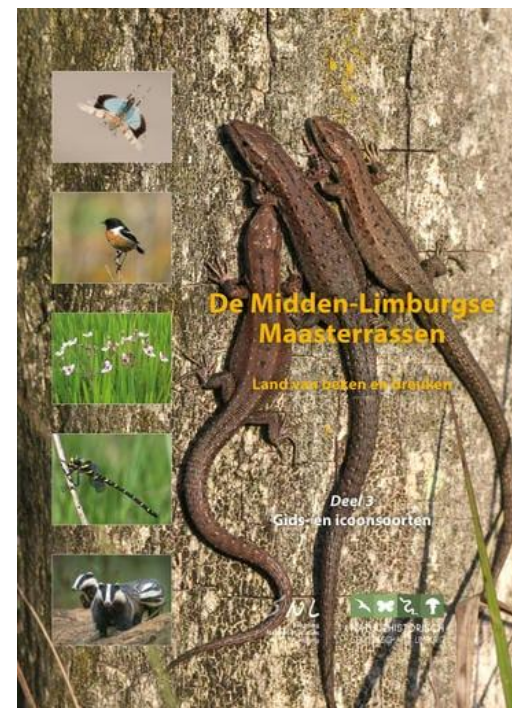
Bestuur IVN Baarlo-Maasbree

Boek: 'De Midden-Limburgse Maasterrassen. Land van beken en breuken'.

Deze natuur- en landschapsbiografie beschrijft de natuurgebieden tussen Reuver en Susteren met de Maas aan de westkant en het Nederlands-Duitse grensgebied als oostgrens. Ze bestaat uit drie delen.

In deel 1 wordt een overzicht gegeven van het Midden-Limburgse landschap en zijn ontstaansgeschiedenis. Ook wordt ingegaan op de rol die de mens daarin heeft gespeeld.

In deel 2 worden in samenhang de natuurgebieden beschreven, zoals de stroomdalen van de Maas en de Roer en de natuurontwikkeling die daar heeft plaatsgevonden. Maar aandacht gaat ook uit naar de stroomgebieden van de Swalm, de Vlootbeek en de Middelsgraaf en de hoger gelegen stuifzandgebieden, zoals de Beegderheide, de Breidberg-Driestruik en het Marissen.

Centraal in deze biografie staat het huidige Nationaal Park De Meinweg waar het terrassenlandschap in volle glorie te bewonderen is.

Omdat de natuur niet ophoudt bij een landsgrens wordt ook ingegaan op de gebieden net over de grens in Duitsland zoals het Brachterwald, het Elmptewald, de Duitse Meinweg en het Duitse deel van het stroomgebied van de Swalm.

Het derde deel bevat bijna 100 portretten van icoon- en gidssoorten, zoals de Adder, de Beenbreek en de Boomvalk, organismen die kenmerkend zijn voor de natuurterreinen in de Midden-Limburgse Maasterrassen. De beschrijving van hun ecologie is toegesneden op de lokale situatie. Ook wordt in dit deel aandacht geschonken aan bijzondere ecologische relaties, zoals de invloed van exoten, de ecologie van een natuurlijke bijenwand en het leven van bosmieren.

Uitgever: Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht. Te koop bij het Natuurhistorisch Genootschap via publicaties@nhgl.nl of in de boekhandel. Meer informatie via <https://publicaties.nhgl.nl/natuurlijk-limburg/maasterrassen>

Beleef de Lente is van start gegaan!

De camera's van Beleef de Lente van Vogelbescherming Nederland staan weer aan! Iedereen kan weer mee genieten van een nieuw broedseizoen.

De vogels zijn live te volgen via

<https://www.vogelbescherming.nl/beleefdelente>

Van de meest bijzondere momenten worden korte filmpjes gemaakt, zodat niemand iets hoeft te missen. Per vogel wordt een blog bijgehouden door een deskundige om uit te leggen wat er gebeurt en wat we kunnen verwachten. Ook is er een chat waar kijkers met elkaar kunnen praten over de vogels en hun vragen kunnen stellen aan de deskundigen.

Met Beleef de Lente brengt Vogelbescherming al vanaf 2007 via webcams het leven van de vogels tijdens het broedseizoen letterlijk in de huiskamers van de mensen. Dat doen ze samen met vele partners en dankzij heel veel vrijwilligers. Op deze manier kan iedereen zien hoe bijzonder vogels zijn en dat bescherming zeer noodzakelijk is.

Allemaal kijken dus!!

Ga mee bosbaden!

Volgens klinisch psychologen bestaat een winterdepressie wel degelijk. Veel mensen voelen zich somber en lusteloos in de winter. Ze hebben weinig energie en willen vooral veel slapen en eten. Naar schatting lijdt 3 procent van de Nederlanders aan een winterdepressie en 8,5 procent heeft last van een mildere vorm, de winterblues. Een winterdepressie komt drie tot vier keer zo vaak voor bij vrouwen als bij mannen. Vaak blijkt een daglichtlamp te werken. Of mensen zoeken de zon op in de winter.

Wat in alle seizoenen werkt bij een dip, dus ook in de winter, is de natuur! Die kan helpen om je beter te voelen.

Zo zegt de Amerikaanse bioloog Edward Wilson: "De behoefte aan natuur is bijna even noodzakelijk voor onze mentale en fysieke gezondheid als voldoende lichaamsbeweging of een evenwichtig eetpatroon."

Ga bosbaden!

Bosbaden draait om volledige vertraging en het openzetten van al je zintuigen in het bos. Het idee van bosbaden komt uit Japan, het is een letterlijke vertaling van het Japanse woord 'shinrin-yoku'. Klinkt dit vaag? Welnee. De gezonde effecten van een bosbad zijn wetenschappelijk onderbouwd. De Japanse hoogleraar Yoshifumi Miyazaki beschrijft onder meer in zijn boek 'Bosbaden' dat al na een kwartier in het bos de bloeddruk bij mensen daalde en dat hun immuunsysteem versterkt werd. Mensen voelden zich minder angstig en minder depressief na een boswandeling.

Voor een goed bosbad gebruik je al je zintuigen. Dat je luistert naar vogels, het ruisen van bomen of het neerkletteren van beukennootjes lijkt nog wel logisch. Maar onderschat de geur van een bos ook zeker niet. Boslucht is vervuld van de geur geosmine. Dit geurtje van de aarde is een oppepper voor ons immuunsysteem. In Japan leggen onderzoekers de nadruk op de fytonciden, de etherische oliën van bomen. Al die geuren samen zijn de aromatherapie van het bos. Het ruikt lekker én is stressverlagend. Snuif vooral de geuren op van de grove den en de zilverspar. En vergeet ook niet te kijken. Zo zie je misschien nog net die eekhoorn wegschieten in de boom, of valt ineens een mooi bladpatroon op.

Wil je ook gaan bosbaden? Dat kan: Op zondag 16 maart gaan we bosbaden in de Heldense Bossen. We vertrekken om 9.00 uur vanaf de p-plaats bij de Geldmaat in Baarlo aan de Napoleonsbaan Zuid 1. De wandeling start bij Camping De Heldense Bossen, Heldense Bossen 6 in Helden. Het Bosbaden pad heeft een lengte van 6,5 km.

✓ Wat neem je mee als je gaat Bosbaden:

♥ Buitenkussen om op te zitten

♥ Klein handdoekje

♥ Water

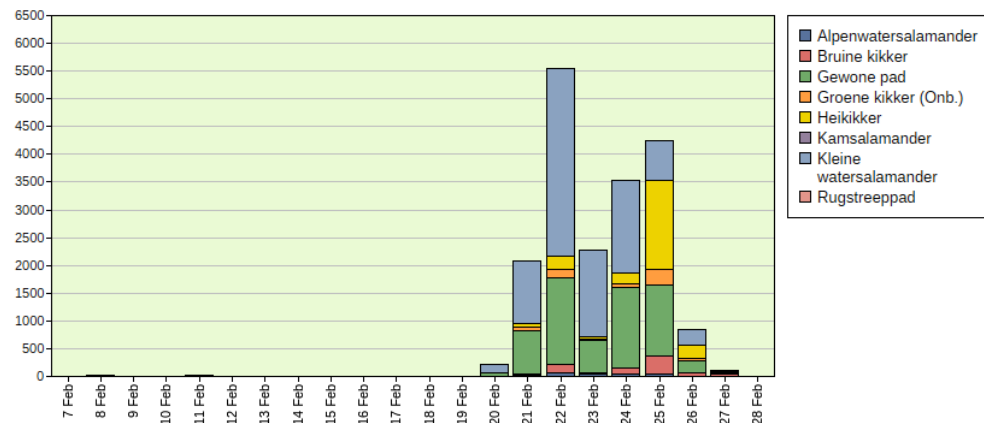
♥ Voldoende tijd

De paddentrek is dit jaar al vroeg op gang gekomen.

Dit jaar is de paddentrek rond 20 februari op gang gekomen en dat was te danken aan de zeer warme nachttemperaturen van rond de 10 graden. Eigenlijk moeten we spreken van de amfibieëntrek, want de salamanders zijn er het eerste bij; die trekken al vanaf eind januari naar hun voortplantingswater. Later volgen de gewone pad, bruine kikker, groene kikker en heikikker. Tijdens hun tocht naar het water moeten de padden vaak verkeerswegen oversteken. Om te voorkomen dat ze hierbij worden doodgereden zijn er in het hele land vrijwilligers actief die na zonsondergang padden, maar ook kikkers en salamanders, een veilige oversteek te geven.

In dit schema is te zien op welke datum hoeveel exemplaren van elke soort zijn overgezet.

De mannetjes padden ontwaken als de gemiddelde temperatuur overdag 8 tot 10 graden Celsius is en dat ongeveer drie dagen zo blijft. Aangezien de mannetjes stukken kleiner zijn dan de vrouwtjes warmen ze eerder op. Voor vrouwtjes is er ongeveer een week lang zo'n temperatuurgemiddelde nodig om op te warmen. Maar ook de luchtvochtigheid is van invloed op de paddentrek. De dieren gaan het liefst op pad als het vochtig is, omdat ze een huid hebben die gevoelig is voor uitdroging. Ze komen 's avonds in beweging, omdat ze dan minder kans hebben om opgegeten te worden door een hongerige buizerd of reiger.

Soms zien we een paddentandem; het mannetje zit dan bovenop de rug van het vrouwtje en lift mee. Tijdens deze paargreep of amplexus houdt het mannetje zich gedurende een periode van enkele dagen stevig aan haar vast. Om zijn greep op het vrouwtje vol te houden, beschikt het mannetje over enkele speciale aanpassingen. Zo zijn de voorpoten stevig gespierd en opvallend dikker dan de voorpoten van de vrouwtjes. Ook heeft het mannetje aan de duimen van zijn voorpoten speciale wrattige kussentjes, waarmee ze meer grip hebben op de gladde huid van het vrouwtje. Naast lichamelijke aanpassingen vertonen de mannetjes ook aangepast gedrag tijdens de trek en de paartijd. Zo proberen ze concurrenten van zich af te houden door met de achterpoten te schoppen. Mannetjes die door een seksegenoot gegrepen worden slaken een alarmkreet om de belager op zijn fout te wijzen. Als het vrouwtje de eitjes afzet, bevrucht het mannetje deze met zijn sperma. Bij alle kikkers en padden is er sprake van uitwendige bevruchting.

Voor meer informatie kun je kijken op: <https://www.padden.nu/>

Tekst: RAVON

Foto's: Suzanne

Nog meer weetjes over de paddenstrek

De paddentrek is een jaarlijks terugkerend fenomeen waarbij padden en andere amfibieën van hun winterverblijven naar het water trekken om zich voort te planten. Gedurende het jaar gebruiken amfibieën verschillende biotopen en leven ze zowel in het water als op het land. Voor veel soorten liggen het zomer- en winterbiotoop binnen een straal van enkele tientallen tot honderden meters rond het voortplantingswater. Voor enkele soorten, zoals bijvoorbeeld de gewone pad, kan het winterbiotoop tot wel enkele kilometers verwijderd zijn van het voortplantingswater. De trek van deze soorten is daarom langer en opvallender omdat er een grotere kans is dat er wegen moeten worden overgestoken. Naast de vaak massale voorjaars trek naar de voortplantingswateren zijn er nog drie belangrijke trekperiodes voor amfibieën.

Voorjaars trek - naar voortplantingswateren

De salamanders zijn er het vroegste bij, vanaf eind januari trekken ze al naar hun voortplantingswateren. Vanaf eind februari tot april (piek is meestal in maart) trekken de gewone pad, bruine kikker en heikikker naar hun voortplantingswater. Deze trek van de gewone pad is het meest opvallend omdat bij gunstige weersomstandigheden bijna de hele populatie in zeer korte tijd naar het water trekt. Soorten die laat naar hun voortplantingswater trekken (april – mei) zijn de rugstreeppad en boomkikker.

Trek van volwassen dieren naar hun zomerbiotoop

Na de voortplanting verlaten de meeste soorten het water en trekken ze naar hun zomerbiotoop. Deze trek verloopt veel geleidelijker dan de voorjaars trek. Bij padden en kikkers verlaten de vrouwtjes het water vaak direct na het afzetten van de eieren terwijl mannetjes vaak nog lang blijven in de hoop dat er nog verlaatte vrouwtjes bij het water aankomen.

Salamanders blijven vaak het hele voorjaar, soms tot in de zomer in het water. Door dat de individuele dieren op verschillende dagen terugtrekken is deze trek vaak slecht waarneembaar.

Trek van jonge dieren naar hun zomerbiotoop

Van juni tot september trekken de jonge net gemetamorfoseerde dieren vanuit het voortplantingswater naar hun zomerbiotoop. Bij sommige soorten gaat het om zoveel dieren tegelijk dat het een opvallend verschijnsel is. Zo kunnen binnen enkele dagen het overgrote deel van de jonge padjes in een water het land opgaan, dit noemt men ook wel ‘paddenregen’.

Najaars trek – naar winterbiotoop

De trek van de zomerleefgebieden naar de overwinteringsplaatsen verloopt voor padden en kikkers vaak heel geleidelijk en is daarom slecht waarneembaar. Bij salamanders is deze trek soms wel erg massaal. Vooral als er na een lange droge periode regen valt trekken de salamanders massaal naar het winterbiotoop. Indien hierbij drukke wegen moeten worden overgestoken vallen er vaak enorme aantallen slachtoffers.

Bron: <https://www.padden.nu>

Wie kent hem niet; de Klimop?

De Klimop (*Hedera helix*) is een algemene soort in onze rijkere loofbossen en groeit met zijn vuistdikke wortels tegen bomen op of over de bosbodem. Met luchtwortels zuigt de plant zich vast aan de boombast. De wortels boren zich niet in de bast maar vullen oneffenheden in de bast op met deze hechtwortels. Muren van huizen en bomen in tuinen zijn ook ideale groeiplaatsen voor de Klimop. De bloeiwijzen zijn bolvormig en de bladeren aan de niet bloeiende stengelwortels zijn vijflobbig en aan de bloeiende stengels ruitvormig.

De Klimop draagt aan het eind van de winter dikke, zwarte bessen. Een welkom maaltje voor allerlei vogels, voor wie het in deze maanden nog lastig is om voedsel te vinden. Juist nu zijn er namelijk niet veel andere struiken die nog bessen hebben. Klimop biedt in de winter ook onderdak aan vele insectensoorten, vogels en zelfs vleermuizen. Onder het dichte bladerdek blijven ze allemaal droog en buiten het zicht van hongerige roofdieren. In het voorjaar kunnen vogels er naar hartenlust hun nesten in bouwen.

Bron: Flora van Nederland

Foto: Els

Interessante avond over zoogdieren

Op woensdag 12 februari waren Jan en Riek naar Baarlo gekomen voor een workshop zoogdieren. We begonnen met 14 aanwezigen om 19.30 uur met een presentatie over de zoogdieren die in Nederland in het wild voorkomen. Aan de hand van foto's van schedeltjes gaf Jan uitleg over de indeling van zoogdieren in de verschillende ordes en families en de bijbehorende soorten. Na de pauze mochten we zelf aan de slag en kregen we allemaal een determinatietabel voor het op naam brengen een aantal schedels van zoogdieren.

Onder het genot van een kopje koffie/thee met een koekje werden 9 soorten op naam gebracht. Er waren schedeltjes van: vos, eekhoorn, reegeit, muskusrat, hond, bunzing, haas, konijn en kat.

Op zondag 16 februari gaan we samen met Jan en Riek op zoek naar zoogdiersporen in de bossen rond de Meeren.

Tekst: Els

Foto: Laurie

Een druk bezochte diersporenwandeling in de bossen van 'De Meeren' in Baarlo!

Op zondag 16 februari zijn Jan en Riek opnieuw naar Baarlo gekomen voor de diersporenwandeling als vervolg op de workshop zoogdieren.

Bij de parkeerplaats van de voetbalvelden staan deze ochtend in totaal 17 belangstellenden klaar om op pad te gaan; er zijn zelfs enkele jeugdige natuurliefhebbers bij.

Na een koude nacht met nachtvorst is de zon erbij gekomen; op sommige plekken staat nog een koude wind, maar we voelen ook af en toe een vleugje voorjaar.

We slaan al snel vanaf de verharde weg het pad in richting het bos van de grafheuvels en we zien veegsporen van een reebok op een stammetje langs de kant. Het zijn geen verse sporen; ze zijn van vorig jaar. In het najaar werpt een reebok zijn gewei af en in de winter ontwikkelt zich een nieuw gewei. In het voorjaar vegen de mannetjes de bast, dit is behaarde huid, van hun nieuwe gewei en dan zijn deze veegsporen te zien aan, vooral dunne stammetjes van bomen. De fluweelachtige bast zit tijdens de groei als huid om het gewei en transporteert voedingsstoffen en geeft bescherming. Ook wrijft de reebok in het voorjaar met geurklieren langs boompjes en struiken om ze van zijn geur te voorzien om zo zijn gebied af te bakenen. Aan de basis van het gewei zitten namelijk een aantal geurklieren.

We leggen nog het verschil uit tussen een hertje en een ree, want we zeggen vaak: "Ik heb een hertje gezien", terwijl we dan toch echt een ree hebben gezien. Hertjes of te wel edelherten komen in onze omgeving niet voor en damherten zijn te zien op de dierenweide.

We zien ook een verse hondendrol, te herkennen aan de zachte inhoud zonder botjes of haren. Het voedsel van onze honden is zo bewerkt dat er geen veren, haren of botjes meer inzitten en die zie je dan ook niet terug in hun uitwerpselen, terwijl dit bij een vos wel het geval is.

Onder een boom ligt een braakbal van een bosuil. Riek pluist deze voor ons uit en ziet een kaakje van een 'ware muis' (waarschijnlijk een bosmuis of een huismuis) en enkele schildjes van een driehoornige mestkever. Het onderkaakje van de bosmuis en huismuis is te herkennen aan de knobbeltjes met wortels die wijzen op een alles eter.

Even later vinden we nog een braakbal van de bosuil en zien we ook veel snuitputjes van de das in dit gebied.

Op de bast van een boom zitten de eitjes van de plakker; een nachtvlinder die leeft in gebieden waar loof- en naaldbomen te vinden zijn.

Een volwassen vrouwtje kan niet ver vliegen en ze legt haar eitjes op de stam van de boom waar ze zich bevindt. Daarom is het van groot belang dat de boom waarin haar pop wordt gevormd, geschikt is voor de toekomstige rupsen. De eitjes rijpen in de herfst en winter, voordat ze in de lente uitkomen, meestal rond april. De vrouwtjes van de plakker hebben wel volledig ontwikkelde vleugels, maar gebruiken ze amper. De reden hiervoor is niet bekend. Misschien kost het vliegen te veel energie? Want zowel het mannetje als het vrouwtje van de plakker eten niet als vlinder en moeten het dus doen met alle energie die ze in het rupsstadium hebben opgenomen.

We lopen verder en zien drie reeën die aan de andere kant van het bos zijn opgeschrikt door enkele wandelaars, gelukkig rennen ze niet richting de grote weg.

Op het pad bewonderen we een mooie prent van een das en even later komen we bij de zandweg waar we nog meer loopsporen zien van de das. Aan het prikkeldraad rondom het weiland zitten op enkele plekken ook dassenharen. We zien hier ook sporen van een haas. De vorm van de prent is wat spits aan de voorzijde en de pootafdrukken zijn meestal niet zo duidelijk omdat tussen de teen en voetkussens stug wollig haar zit. We zien een spoor in huppelgang, waarbij de kleine voorpoten schuin naast elkaar staan en de achterpoten recht naast elkaar staan.

Er loopt een wissel naar de dassenburcht die midden in het bos ligt en aan de rand van het bos zien we veel dassenputjes, als ze hierin gepoept hebben wordt het een latrine genoemd; er is veel activiteit op dit moment.

De das is een nachtdier dat in de schemering zijn burcht verlaat en dan op zoek gaat naar eten. Het is een dier dat in familiegroepen een burcht bewoont in een territorium waarvan het oppervlakte afhankelijk is van het voedselaanbod. De burcht is een uitgebreid zelf gegraven holenstelsel dat in de loop van vele generaties kan uitgroeien tot een uitgebreid enorm ondergronds gangenstelsel. In deze tijd is er gezinsuitbreiding bij de dassen, het is dus van belang om de dieren niet te verstoren.

We zien verse knaagsporen van de eekhoorn aan een afgeknaagde dennenappel en ook enkele dennenappels die op een vreemde manier zijn opengehakt door de grote bonte specht. De grote bonte specht is net als de eekhoorn verzot op de zaadjes die tussen de schubben zitten. Ze bevatten ook nog eens veel voedingsstoffen. Meestal klemt de specht de dennenappels in een holte in een boom om zo op z'n gemak de zaden eruit te kunnen hakken; we noemen dat een spechtensmidse.

Een deel van het voedsel dat mezen en roodborstjes in de winter eten bestaat uit eitjes, larfjes en poppen. Soms van de vlinderfamilie: de zakdragers. Deze microvlinders zijn zo onaanzienlijk dat je ze bijna altijd voorbij loopt, maar ze zijn er wel degelijk!

De rupsen van deze kleine vlindersoorten maken met verschillende materialen zoals boomschors en korstmossen een zakje om zich heen ter bescherming. Om te eten en te paren komen ze er geheel of gedeeltelijk uit. We zien vandaag op een boom de Sigaarzakdrager, waarvan het zakje lijkt op een sigaar. Vooral op de gladde schors van de beuk zijn de lege sigaartjes goed te vinden, vaak op ooghoogte.

Ze zijn anderhalf tot twee centimeter lang.

Je kunt ze ook op veel andere bomen aantreffen en soms zelfs op de muur van je eigen tuinschuur of op een willekeurige paal van beton. Goed zoeken!

We gaan aan het einde van het bos linksaf het brede zandpad op en we zien een aantal vers afgeknaagde kegels van de zeeden; dit is het werk van de eekhoorn. Verderop zien we gaatjes in de modder, het lijkt erop dat hier eikels zijn weggesnoept door de muizen. We komen op de weg Litjeshei en we staan even stil bij een storthoopje van een bosmuis.

Het hol van een bosmuis herken je aan de uitgegraven aarde die in een waaivormig stortbergje voor de ingang ligt. De bosmuis behoort tot de ware muizen en kenmerkt zich door grote ogen en oren, een puntige snuit en een lange staart.

De bosmuis komt in Nederland algemeen voor, zowel in bossen als op open terreinen, zolang er maar voldoende dekking is zoals lage begroeiing of verspreid liggende stenen. De bosmuis is een nachtdier en is zeer actief. Het diertje houdt geen winterslaap, maar is bij nat of koud weer minder actief. De bosmuis heeft een gevarieerd dieet, hij eet voornamelijk zaden van grassen en onkruiden, maar ook bessen, noten, wortels en paddenstoelen. Soms eet hij ook spinnen, slakken, kevers, rupsen en poppen van vlinders.

Even later komen we bij de mierenhoop met de rode bosmieren die vandaag tot leven is gekomen in het lekkere voorjaarszonnetje. De aanwezigheid van bosmieren is een indicator voor een gezond bos. De bosmieren zijn erg belangrijk in het bos-ecosysteem, omdat ze insectenplagen helpen voorkomen. Maar door hun ligging nabij bosranden zijn de nesten erg kwetsbaar. Toch komt er elk voorjaar weer leven in de brouwerij bij de mieren. De overlevende benutten de eerste zonnestralen om energie op te doen en zodra de zon enige kracht krijgt, zie je de dorre hopen veranderen in een glanzende, krioelende massa. Het zijn de werksters die boven komen om warmte op te nemen en eenmaal opgewarmd het nest weer ingaan om de warmte af te geven aan koningin en broed. Die warmtewisselaar kan dagen aanhouden totdat de temperatuur in het nest is opgelopen tot 27 à 30 graden. Het mechanisme van het gehele volk draait dan weer soepel en de zomertaak van voedsel halen en voortplanting kan van start gaan.

We kunnen het niet laten om ook even naar de aanwezige mosjes te kijken. We zien helmroestmos een levermos, op een boomstam en hoewel dit mos vrij algemeen voorkomt, zal je toch goed moeten kijken om het te vinden want het is meestal vrij donker van kleur en zo valt het amper op tegen de donkere stammen waarop het groeit. De naam: helmroestmos verwijst naar de roestbruine kleur en de helmachtige bladlobjes aan de onderzijde van het mos. We zien ook het grijs kronkelsteeltje ook tankmos genoemd, met de opvallende glasharen, waardoor het mos een grijzige waas over zich heeft. De sporenkapsels kunnen met name in onrijpe toestand nog sterk gekronkeld zijn. Grijs kronkelsteeltje is een invasieve exoot; kale zandgronden en de beschikbaarheid van stikstof zijn belangrijke voorwaarden voor een snelle uitbreiding van grijs kronkelsteeltje. Op die plaatsen kan de bodem binnen de kortste keren helemaal bedekt zijn met dit mos. Dat gaat ten koste van andere soorten, zoals ruig haarmos en allerlei bijzondere korstmossen die daar van oorsprong voorkomen. Gelukkig zien we hier ook nog andere soorten staan zoals het gewoon purpersteeltje met opvallend, purperrode kapselstelen en ook het ruig haarmos. Ruig haarmos heeft een karakteristieke vorm: speciale blaadjes, z.g. omwindselblaadjes, zitten dicht op elkaar aan de top van de stengel, daaronder is de stengel min of meer kaal.

Het blad van ruig haarmos is grijsgroen en heeft een lange, witte glashaar. Hierin onderscheidt het zich van fraai haarmos en van gewoon haarmos die beide geen witte glashaar hebben.

In het voorjaar vallen de mannelijke planten van het ruig haarmos op door de fraaie, op rode roosjes of achterlichtjes lijkende antheridiënrozetten. In deze rozetten zitten de antheridiën; dat zijn de mannelijke organen vol zaadcellen van deze mosplant.

Tot slot zit er nog een eenzame knikkeragal aan de takken van een zomereik. De knikkeragalwesp legt haar eitje in de bladoksels, waarna de boom geprikkeld wordt tot het vormen van gallen. In de gal zit de larve van de galwesp. Aan het einde van de zomer kruipt de galwesp door een gaatje uit de gal en de knikkeragal blijft aan de boom achter.

We nemen ook nog even de tijd om twee raven te bewonderen die als afscheid boven het bosje met de grafheuvels cirkelen.

Rond 12.15 uur zijn we terug bij de parkeerplaats na een mooie ochtend vol met leuke verrassingen. Jan en Riek, hartelijk dank voor jullie deskundigheid en voor de interessante uitleg en graag tot een volgende keer!

Tekst: Els

Foto's: Suzanne en Laurie

De Plakker

Naar aanleiding van de waarneming tijdens de diersporenexcursie van de eitjes van de Plakker, wil ik graag dit artikeltje met jullie delen. Het is geschreven door Gerda en het heeft in 2018 al eens in ons krantje gestaan. Al is Gerda al lang niet meer onder ons; haar verhalen blijven actueel!

De rups die ik vond bij het knotten van de Tamarix stamt uit een heel eilegsel: het was een rups van de Plakker. Veel vlinders leggen hun eitjes apart, zoals het Oranjetipje en de Koninginnenpage. Vogels en sluipwespen kunnen dan niet ineens de hele populatie uitroeien. Bovendien is er soms nog een andere reden. Een Pinksterbloem heeft maar genoeg te eten voor één Oranjetipje. De rupsen verjagen instinctief hun medevreters op de waardplant, die vervolgens meedogenloos met zaadlijst en al worden opgepeuzeld. Maar nu terug naar de Plakker: de moeder van het rupsje heeft na het afscheiden van lokstoffen uit haar achterlijf, een mannetje aangetrokken. Het vrouwtje zit bijna altijd op de plek waar ze uit de pop is gekomen. Dit in tegenstelling tot het mannetje, dat een stuk kleiner is dan het vrouwtje en heel beweeglijk rondvliegt.

Zowel 's nachts als overdag en dat met zijn reusachtige antennes op kilometers afstand het vrouwtje (met haar sprietvormige antennes) waarneemt. Als je de Plakker (*Lymantria dispar*) opzoekt, zie je dat het vrouwtje anderhalf maal zo groot en in tegenstelling tot het mannetje veel lichter (roomkleurig) van kleur is. Mannetjes zijn over het algemeen donkerbruin met zwarte golfjes. De vrouwtjes zijn veel zwaarder gebouwd met een vierkant, dik achterlijf.

Na de paring gaat ze aanstonds eitjes leggen.

De rupsen leven op loofbomen (hun gastheer of waard) meestal eiken. Op de stam legt het vrouwtje in tegenstelling tot bijvoorbeeld het Oranjetipje en een van de Koolwitjes een hele plak eitjes, wel 600 tot 700 stuks. Die ze zorgzaam met de haren van haar achterlijf toedekt, zodat ze de winterkou overleven. Als je geluk hebt, zie je soms zo'n bruin dekentje tegen een boomschors. Het vrouwtje is na de eiafzet zo licht als een veertje en valt onder de boom dood neer. In mei komen de rupsjes te voorschijn en in juni vond ik die mooie harige rups, waar rond augustus uit de pop een vlinder dient te komen. Helaas is dat bij mijn rups niet het geval. Ze rende met een rotvaartje over mijn arm en door het terrarium. Rupsen worden als ze gaan verpoppen door die drang heel rusteloos en snel. Tegen de doorschijnende wand kon je ze van onderen goed bekijken. Alle 16 poten (6 paar voorpoten aan de kopkant en 8 paar buikpoten en 1 paar naschuivers), waren voorzien van grijpvoetjes; zuignapjes waarmee het klimmen en rennen gemakkelijker wordt (als een minitank op rupsbanden). Ze at niet meer en de verpopping wilde ook maar niet lukken. Drie aanzetten tot een witharige cocon waren plotseling afgebroken en daarna had ze waarschijnlijk alle energie en spinharen verbruikt. Echt dood is ze nog niet, maar een vlinder zal het nooit meer worden. De rups was het bekijken waard; op de beide flanken van het grijze lijf zag ik een rij wratten met plukjes bruin haar. Over de rug een onduidelijke gele streep met aan weerskanten twee rijen gekleurde noppen: de voorste 5 blauw, de achterste rood. Een schoonheid, maar erg kriebelig!

Plakker ♀

Vroeger kwam de rups van de Plakker in grote aantallen voor en ze was evenals de rupsen van de Nonvlinder (een eveneens schadelijke familiegenoot), zeer talrijk. Bert maakte in de dertiger jaren van de vorige eeuw nog mee, dat je in een boomgaard dacht dat het begon te regenen, dat waren dan de poepjes van al die rupsen. Zowel de Nonvlinder als de Plakker behoren tot de Spinners. De naam refereert aan het viltkussentje dat gesponnen wordt van de eigen haren en beschermt tegen de winterkou. Soms laat zo'n jonge rups zich door middel van spinseldraden met de wind meevoeren en kan zich zo kilometers verspreiden, net als ook jonge spinnetjes dat doen.

De rups verpopt zich als die volwassen is in haar eigen spinsel tegen de schors of in de strooisellaag. Daar ben ik in de fout gegaan. Ik had de rups een stuk ruwe schors van de eik moeten geven, in plaats van die gladde stokken die in het terrarium lagen. Je kunt nu eenmaal de voorkeur van een rups bij zowel de eiafzet als bij de verpopping niet veranderen.

*Eitjes van de Plakker,
afgedekt met haren van
het achterlijf van het
vrouwtje*

Gerda †

Zes leuke weetjes over de torenvalk

Na afloop van het officiële gedeelte van de Algemene Ledenvergadering geeft Gerard Compiet een lezing over de torenvalk. We delen hier alvast 6 leuke weetjes over deze bijzondere roofvogel.

1. Torenvalken, vanwaar de naam?

Torenvalk, rare naam voor een vogel die vooral broedt in nestkasten en oude kraaiennesten. Dat was ooit anders. Vroeger had bijna elke kerktoeren wel een torenvalk, maar dat kan niet meer. De torens worden namelijk afgedicht om bewoning door duiven te voorkomen. Lastig, ook voor de valken!

17

2. Torenvalken helpen fruittelers.

Heb je je wel eens afgevraagd waarom er zo vaak een torenvalk-nestkast hangt in een boomgaard? Dat komt omdat de fruittelers vaak last hebben van muizen die de wortels van jonge bomen aanvreten en van spreuwen die het fruit aanpikken. De torenvalk vangt muizen en houdt hopelijk de spreuwen een beetje op afstand.

3. Torenvalken beginnen als 'torrenvalken'.

Jonge torenvalken zijn niet erg handig met het vangen van muizen, maar, oefening baart kunst. Ze beginnen als 'torrenvalk': lopend proberen ze kleine kevers en torren te pakken. Hebben ze er één, dan spreiden ze hun vleugels uit om die 'enorme' prooi af te schermen tegen mogelijke kapers. In die oefentijd worden ze nog bijgevoerd door de ouders.

4. Torenvalken besparen energie.

Hun eigen energie wel te verstaan! In de winter komen veldmuizen elke twee uur boven de grond om te eten en dat weten torenvalken precies. Ze jagen op momenten dat er muizen zijn en niet de hele dag. Ze jagen ook alleen op plaatsen waar daadwerkelijk muizen leven. Hebben ze genoeg gegeten, maar is de muis nog niet op? Dan verstoppert ze de rest voor de volgende dag.

5. Torenvalken kunnen vliegend stilstaan.

Torenvalken 'bidden' vaak langs de kant van de weg. Bidden is eigenlijk vliegend stilstaan in de lucht. De torenvalk slaat snel met zijn vleugels, maar hangt op één plek en houdt zijn kop stil. Zo ziet hij alles op de grond, zelfs een onvoorzichtige muis, die hij meteen grijpt. Waarom jagen ze in de berm? Omdat de meeste graslanden muizenarmer worden en wegbermen nog wel veel muizen huisvesten.

6. Torenvalken leven ook in steden.

Stadse torenvalken leven wel anders dan plattelandse. Eigenlijk zijn het muizenliefhebbers, maar die vang je niet op een marktplein. Vandaar dat ze vooral op rondscharrelende mussen jagen, die ze pakken door een verrassingsaanval vanaf een onopvallend uitkijkpunt. In de winter wachten ze de spreuwen op die in de stad komen slapen.

2025 is uitgeroepen tot het Jaar van de Torenvalk

Vogelbescherming Nederland en wil samen met Sovon Vogelonderzoek Nederland meer over torenvalken te weten komen om ze nog beter te kunnen helpen. Kijk op de website:

<https://www.vogelbescherming.nl/actueel/bericht/2025-is-het-jaar-van-de-torenvalk>

Tekst: Vogelbescherming Nederland

18

Huismus op één bij de Nationale Tuinvogeltelling van Vogelbescherming

In het laatste weekend van januari vond voor de 22e keer de Nationale Tuinvogeltelling plaats, georganiseerd door Vogelbescherming Nederland. Meer dan 105.000 mensen telden bijna 1,5 miljoen vogels. Conclusie: De huismus staat op één, gevolgd door de koolmees en de pimpelmees. Met 105.72 deelnemers en 1.412.062 getelde vogels was de Tuinvogeltelling 2025, het grootste burgeronderzoek van Nederland, in deelnemersaantallen opnieuw een groot succes. Het toont aan dat veel Nederlanders betrokken zijn bij vogels. Toch valt er voor de vogels zelf nog heel wat winst te behalen. Het hoge aantal deelnemers geeft een helder beeld: duidelijk is dat het met veel vogelsoorten nog niet goed gaat in ons land. Veranderingen in ons landschap zorgen ervoor dat vogels steeds minder plekken vinden voor voedsel en schuilplaatsen, wat hun overlevingskansen in de stad verkleint.

Het is gebruikelijk dat de huismus, die vaak in een groepje van zeven leeft, de lijst aanvoert, hoewel het dit jaar spannend was. "Het aantal huismussen is in de afgelopen decennia meer dan gehalveerd. Ook het aantal getelde merels is teruggelopen. Dat komt waarschijnlijk door het usutuvirus, dat de merels al sinds 2016 treft", aldus Vogelbescherming Nederland.

Dit is de landelijke top 10:

1. Huismus. 2. Koolmees. 3. Pimpelmees. 4. Kauw. 5. Merel. 6. Vink. 7. Houtduif. 8. Ekster. 9. Turkse tortel. 10. Roodborst.

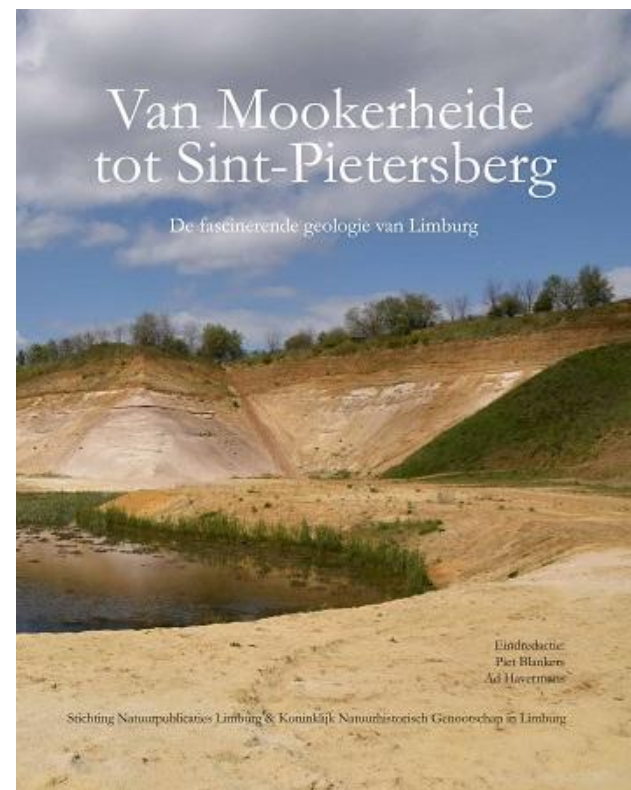
Naast de bekende soorten werden er ook opvallende waarnemingen gedaan. Dit jaar zijn onder andere één kruisbek, twaalf pestvogels, tien waterrallen en maar liefst drieënzeventig grote gele kwikstaarten gemeld. Maar liefst vijf soorten spechten kwamen voor in de telling: de kleine bonte specht, groene specht, grote bonte specht, middelste bonte specht en de zwarte specht. Opvallend is ook dat er dit jaar opnieuw zwartkoppen en tjiftjaffen zijn gemeld. Dit hangt mogelijk samen met hun toenemende overwintering in Nederland door klimaatverandering. Sinds de start van de telling in 2003 heeft Vogelbescherming Nederland een steeds beter beeld gekregen van de vogelpopulaties in de winter rondom onze tuinen en balkons. Deze informatie is van groot belang voor de bescherming van vogels.

Kijk op: <https://www.vogelbescherming.nl/tuinvogeltelling/resultaten>

Tekst: Vogelbescherming Nederland

Boek: 'Van Mookerheide tot Sint Pietersberg'

Dit boek is het eerste boek dat de geologie van de gehele provincie Limburg bespreekt. In ongeveer 250 bladzijden vindt een beschrijving plaats van het ontstaan van de ondergrond en de daarbij behorende landschapsvormen van de provincie Limburg. Het bijzondere ervan is dat tot nu toe in geen enkele provincie van Nederland zo'n volledige beschrijving is gerealiseerd. In acht begrijpelijk geschreven hoofdstukken worden de geologie en geomorfologie van Limburg van noord tot zuid beschreven aan de hand van bepaalde regio's.

Zo komen de stuwwal bij Mook, de Maasduinen, de Peel, het dekzandgebied bij Weert, het Limburgse Heuvelland en het Maasdal uitgebreid aan bod. Het boek wordt uitgegeven door de Stichting Natuur Publicaties van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

Voor meer informatie: <https://publicaties.nhgl.nl/geologie>